

De l'escola al carrer

Reptes educatius
del català al país
dels 8 milions

Elena Sintes Pascual

 equitat.org
educació · recerca · acció

Elena Sintes Pascual

Doctora en Sociologia i llicenciada en Ciències Econòmiques i Empresariales per la Universitat de Barcelona. Actualment és Cap de Projectes d'Equitat.org. Amb una àmplia trajectòria com a investigadora en polítiques públiques de llengua, temps i educació, ha treballat fent recerca a la Universitat de Barcelona i la Universitat Autònoma de Barcelona, a l'Ajuntament de Barcelona i a l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona.

Primera edició: abril de 2026

Autoria: Elena Sintes Pascual

Edició: Bonal·letra Alcompàs

Cap de publicacions: Anna Sadurní

Cap de projectes: Elena Sintes

Disseny de coberta: Relevance

Fotografia de la coberta: Jordi Ferré

Maquetació: Mercè Montané

© Fundació Equitat.org 2026

ISBN: 979-13-990319-8-0

Girona, 34, interior

08010 Barcelona

fundacio@equitat.org

<https://www.equitat.org/>

Creiem que el coneixement s'ha de compartir. Per això fem servir una llicència Creative Commons **Reconeixement 4.0 Internacional (CC BY 4.0)**, llevat que en algun material indiquem el contrari. Us animem a copiar, redistribuir, remesclar o transformar i crear els continguts propis d'aquesta publicació, per a qualsevol finalitat, inclosa la comercial. Només us demanem que reconegueu l'autoria de la creació original.

Resum

La situació actual del català a l'educació demana una resposta pública ambiciosa. **La capacitat que l'escola ha tingut per estendre el coneixement del català al conjunt de l'alumnat conviu avui amb una dificultat creixent per convertir aquest aprenentatge en ús real.** Segons l'Enquesta d'usos lingüístics de la població de 2023, el 93,4% de la població de 15 anys o més entén el català i el 80,4% el sap parlar, però només el 32,6% el té com a llengua habitual i el 29,0% el declara com a llengua inicial. A més, entre 2018 i 2023, l'ús habitual del català va baixar del 36,1% al 32,6%. **El gran repte, per tant, ja no és només que el català sigui present a les aules, sinó que sigui una llengua que infants i joves puguin fer servir amb normalitat dins i fora de l'escola, entre iguals, a les activitats de tarda, al lleure, a les xarxes i en la vida quotidiana.**

Històricament, el model de conjunció lingüística va ser una aposta molt valuosa perquè va evitar separar l'alumnat per llengua, va contribuir a fer del català una llengua compartida dins del sistema educatiu i va ampliar la capacitat lingüística del conjunt de la societat. Aquesta decisió va ser important no només des del punt de vista lingüístic, sinó també des del punt de vista de la cohesió social. Va permetre que l'accés al català no quedés restringit a qui ja el portava de casa.

Però el context ha canviat. Aquesta realitat condiona profundament el paper de l'escola. **El sistema educatiu continua tenint capacitat per garantir aprenentatges formals en català, però té més dificultats per assegurar-ne els usos reals i sostinguts, sobretot a la secundària, en els espais no lectius i als centres amb més concentració de vulnerabilitat social.**

El català, tot i continuar essent una llengua àmpliament coneguda, té avui una base demogràfica més estreta, menys presència social en molts entorns i més dificultats per mantenir-se com a llengua de relació habitual, sobretot entre adolescents i joves. **Això obliga a revisar què cal fer perquè el model continuï servint al seu propòsit original: garantir equitat, cohesió i accés compartit a la llengua.**

A més, el 20,9% d'infants i adolescents no tenen contacte actiu amb el català fora de l'escola. Això vol dir que, per a una part rellevant del jovent, l'escola és gairebé l'únic espai de contacte regular amb la llengua, i que aquesta funció compensadora avui és més difícil de sostenir.

Davant d'aquest escenari, la pregunta no és només quin model lingüístic cal defensar, sinó quines condicions socials, educatives i comunitàries cal crear perquè el català torni a guanyar densitat d'ús.

La resposta no passa per replegar-lo en espais més homogenis ni per resignar-se a una pèrdua progressiva de centralitat. Passa per reforçar la capacitat compensadora de l'escola, ampliar la presència del català als espais no lectius i comunitaris, reduir la segregació escolar, reforçar l'oralitat i l'acollida lingüística i impulsar polítiques que incrementin la presència social del català també fora de l'escola. Només així serà possible, alhora, fer créixer l'ús del català i construir una societat més cohesionada.

Com a conclusió, l'escola continua sent imprescindible, però no n'hi ha prou amb confiar que la situació se sostindrà per inèrcia. **Cal més intencionalitat, més recursos i més política lingüística.** I cal, sobretot, fer créixer la presència del català dins i fora de l'escola per augmentar-ne la densitat d'ús i evitar que la seva fragilitat actual acabi eixamplant desigualtats i debilitant encara més la llengua. Tot i la pèrdua d'ús habitual, el català disposa encara d'un ampli interès social. Ho demostren les dades de l'EULP que mostren actituds positives envers la llengua i una demanda latent de coneixement i millora, amb un 76% de persones que voldrien parlar-lo.

Aquesta no és una resposta ràpida ni només escolar. És una aposta de mitjà i llarg termini que només serà creïble si combina escola, municipi, comunitat, entorn digital i món del treball, seguint el full de ruta marcat pel Pacte Nacional per la Llengua. **L'escola continua sent central, però no pot compensar tota sola la pèrdua de presència social del català fora dels centres.**

Per què el català és clau per a l'equitat

No tots els infants i adolescents tenen les mateixes oportunitats de sentir, parlar i fer-se seva la llengua catalana. Per a una part de l'alumnat, el català és present a casa, a les amistats, al barri o a les activitats del dia a dia. Per a una altra part, en canvi, el català té una presència molt menor en els entorns quotidians i és l'escola qui n'ha de garantir l'accés. Aquesta diferència és decisiva. **Quan l'escola aconsegueix que el català sigui llengua d'aprenentatge, de relació i de participació, està ampliant oportunitats. Quan no ho aconsegueix, el coneixement i l'ús del català tendeixen a concentrar-se més en alguns grups socials que en uns altres, i la desigualtat lingüística es converteix en desigualtat educativa i social.**

Quan l'escola aconsegueix que el català sigui una llengua d'aprenentatge, de relació i de participació, està fent una feina d'equitat. Està oferint a tot l'alumnat accés a una llengua que continua sent rellevant en la vida educativa, institucional i laboral del país. Quan no ho aconsegueix, el català corre el risc de quedar més lligat a l'origen familiar o al territori. I això vol dir que la llengua, en lloc d'ajudar a igualar, pot acabar reflectint i reforçant diferències socials que ja existeixen.

Aquesta funció compensadora ha estat una de les grans aportacions del model de conjunció lingüística. Històricament, l'escola catalana va optar per no separar l'alumnat per llengua. Aquesta decisió va ser molt important. Va evitar dividir els infants segons la llengua familiar, va reforçar la idea d'una escola comuna i va fer possible que el català fos après per amplis sectors de la població que no el tenien com a llengua inicial. En aquest sentit, l'escola catalana ha tingut un paper molt rellevant en la capacitat lingüística de la societat. Ha contribuït a estendre el coneixement del català molt més enllà dels grups que el parlaven de partida.

Aquesta contribució continua sent necessària en un moment en què el català no és la llengua inicial majoritària ni la llengua habitual majoritària de la població. L'EULP 2023 mostra que el català és llengua inicial del 29,0% de la població de 15 anys o més i llengua habitual del 32,6%, mentre que el castellà és llengua inicial del 49,2% i llengua habitual del 46,5%. Això no significa que el català sigui residual. Significa que el seu futur no es pot deixar a la simple reproducció espontània dels entorns familiars i socials. Necessita institucions que amplii oportunitats d'accés, de pràctica i de legitimació. L'escola és la principal d'aquestes institucions.

Des d'aquesta perspectiva, la llengua no és només una qüestió cultural o identitària. També és una qüestió de drets i d'oportunitats. Si el català continua sent rellevant per a la vida educativa, per a l'accés a l'administració i per a molts àmbits de participació social i laboral, no garantir-ne el coneixement i l'ús efectiu a tothom implica reproduir una desigualtat afegida. Quan un infant o adolescent no pot fer propi el català perquè el sistema no li ha ofert prou oportunitats de contacte real, el problema no és només lingüístic. És també un problema d'equitat.

Situació sociolingüística recent i implicacions per a l'escola

La situació sociolingüística recent del català és preocupant perquè reflecteix una llengua àmpliament coneguda però amb una base d'ús més feble. Segons l'EULP 2023, el 93,4% de la població de 15 anys o més l'entén, el 80,4% el sap parlar, el 84,1% el sap llegir i el 65,6% el sap escriure. Però només el 32,6% el fa servir com a llengua habitual. Entre 2018 i 2023, aquest ús habitual va baixar del 36,1% al 32,6%. Això expressa la tensió de fons, que hi ha més coneixement acumulat que no pas densitat social d'ús.

Per a l'escola, aquesta situació té una implicació immediata. Ja no es pot donar per fet que el català trobarà fora del centre una continuïtat social suficient per consolidar-se com a llengua de relació. L'escola continua sent fonamental, però ho és en un entorn més advers que en altres moments. El problema és que la llengua té menys força d'ús en la vida quotidiana. I això té conseqüències directes per a l'escola. Fa més difícil que allò que s'aprèn dins del centre trobi continuïtat fora. Fa més difícil que el català es visqui com una llengua propera i útil. I fa més probable que es percebi com una llengua sobretot acadèmica, i menys com una llengua de relació.

Això obliga a entendre que el repte actual no és només mantenir el català com a llengua d'aprenentatge, sinó garantir-li prou densitat perquè sigui també llengua de convivència, d'oralitat i d'interacció.

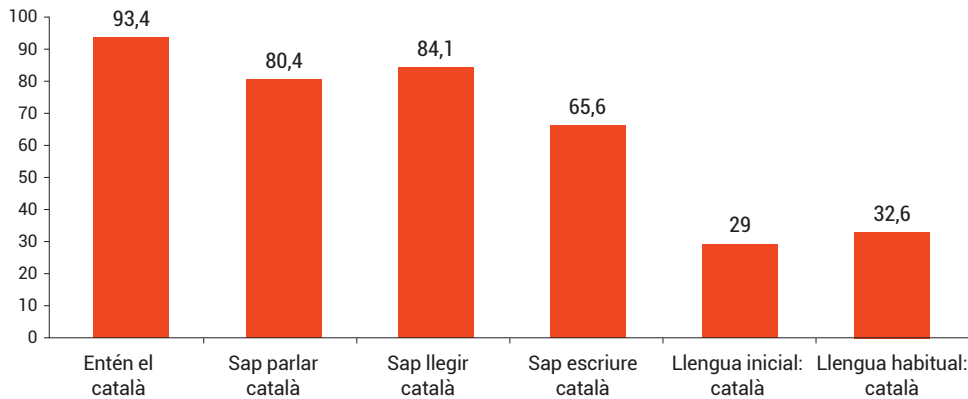
La part positiva és que la major part de població manté una actitud positiva envers la llengua i un interès majoritari en aprendre-la. Segons l'EULP, un 76% de persones voldrien parlar-la en el futur i 2,03 milions declaren que volen aprendre-la o millorar-la. Aquesta oportunitat, però, no es distribueix de manera homogènia, ja que la franja de 30 a 44 anys apareix com un punt feble estructural que cal tenir especialment en compte. Aquesta dada és rellevant perquè apunta cap a una franja central en termes familiars, laborals i de criança, i ajuda a entendre per què el repte del català no es juga només a l'escola, sinó també en els entorns de socialització familiar i comunitària.

Per això, l'escola continua sent fonamental, però ho és en un context més difícil que abans. El que abans podia sostenir-se més per inèrcia, avui ja no s'aguanta igual. **Durant massa anys es va donar per fet que l'escola catalana reproduiria de manera gairebé automàtica el model lingüístic que havia contribuït a construir. Però, mentre el català perdia pes demogràfic i presència social en molts entorns, el sistema educatiu no sempre ha tingut prou eines, prou recursos ni prou acompanyament per sostenir aquesta funció.** El resultat és un desencaix cada vegada més gran entre les competències que l'escola continua proporcionant i els usos reals del català.

Per això, la pregunta rellevant no és només quantes hores de català hi ha a l'horari o quina llengua s'utilitza formalment en la docència. La pregunta és quina densitat real té el català dins i fora de l'escola. Si una llengua és apresada però poc practicada, si és present a la instrucció però feble a la socialització, si és percebuda sobretot com a llengua acadèmica i menys com a llengua d'ús quotidià, el risc de fragilització augmenta. I en un context de minorització demogràfica, aquest risc no és menor.

A més, els resultats territorials de l'EULP 2023 mostren que la situació del català és molt desigual segons àmbits territorials, cosa que reforça la necessitat de polítiques més ajustades al context local i municipal.

Gràfic 1. Coneixement del català, llengua inicial i llengua habitual de la població de 15 anys o més a Catalunya, 2023 (%)

Font: elaboració pròpia amb dades d'Idescat i del Departament de Política Lingüística, *Enquesta d'usos lingüístics de la població 2023*.

Resultats d'aprenentatge i equitat lingüística

Les dades d'aprenentatge mostren una realitat que convé explicar amb precisió. **El sistema educatiu català continua produint nivells formals de competència en català relativament sòlids.** A 4t d'ESO, la puntuació mitjana en llengua catalana a l'avaluació de final d'etapa de 2025 és de 75,1 punts (Agència d'Avaluació i Prospectiva de l'Educació, 2025). Aquesta dada indica que el sistema no ha deixat de garantir aprenentatges lingüístics.

Aquesta constatació és encara més rellevant quan es compara el rendiment en català amb el rendiment en castellà. Els centres amb bons resultats en llengua catalana tendeixen també a obtenir bons resultats en castellà, i la relació entre ambdues variables és molt alta. Això permet afirmar amb solidesa que **no hi ha una oposició entre aprendre bé català i aprendre bé castellà**. El que hi ha és una relació forta entre condicions educatives favorables i millor rendiment lingüístic global.

Aquesta idea és decisiva per a la perspectiva d'equitat. Quan un alumne o alumna té un bon domini del català, no només millora en català. També té més capacitat de comprendre enunciats, d'interpretar textos, d'argumentar i de participar en activitats escolars complexes. **Les competències lingüístiques no són només un contingut més; són una infraestructura de l'aprenentatge.** Per això la llengua no es pot separar de la resta de desigualtats educatives. Qui té més dificultats per accedir a una bona competència lingüística acostuma també a tenir més dificultats per treure profit del conjunt del procés educatiu.

Ara bé, l'equitat lingüística no es resol només amb resultats de competència formal. També cal observar si aquests aprenentatges es converteixen en seguretat d'ús, en oralitat, en capacitat d'expressió i en pràctica quotidiana. És aquí on el sistema mostra més limitacions. L'aprenentatge formal aguanta; l'ús real és molt més desigual. **Per això, si la política educativa vol ser veritablement equitativa, no pot conformar-se amb mesurar què s'ha après. També ha de mirar on i en quines condicions es pot usar allò que s'ha après.**

La necessitat de reforçar l'oralitat es veu encara més clara si es tenen en compte els resultats de l'avaluació de l'expressió oral a 4t d'ESO. El Quadern d'avaluació 69 mostra diferències molt marcades segons complexitat de centre i assenyalava, per exemple, una distància de 27,1 punts percentuals entre centres de complexitat baixa i alta en l'assoliment excel·lent en fonètica. Això reforça la idea que la pràctica oral i la seguretat lingüística no creixen igual a tot arreu i que la llengua també és una qüestió d'oportunitats de pràctica.

On es produeixen avui les bretxes lingüístiques

La bretxa lingüística actual es produeix sobretot quan es passa de la llengua institucional de l'escola a la llengua de relació entre iguals. Segons l'informe del Síndic sobre drets i usos lingüístics dels infants i adolescents, a l'ESO el català representa el 64,4% de la llengua d'ús a l'aula i el 67,3% de la llengua de docència del professorat, però baixa al 38,8% en la interacció entre alumnat a l'aula i al 32,2% al pati. Això mostra que la llengua es debilita justament quan entra en joc la relació entre iguals, que és l'espai on es construeixen els hàbits d'ús i la vivència de la llengua com a llengua pròpia.

Aquesta dada és especialment significativa perquè és en la relació entre iguals on una llengua esdevé llengua de confiança, d'identificació i de pràctica habitual. Quan el català és feble en aquests espais, el sistema pot continuar garantint coneixement formal, però li costa més garantir que aquest coneixement es transformi en ús real. I aquest desajust no afecta tothom igual. Per a l'alumnat que troba català també fora de l'escola, la pèrdua de densitat dins del centre és parcialment compensable. Per a l'alumnat que depèn principalment del centre, en canvi, és una pèrdua molt més gran.

La recerca recent sobre alumnat d'origen immigrant a Catalunya reforça aquesta lectura. L'estudi de Senar i col·laboradors (2025) mostra que el desenvolupament lingüístic d'aquest alumnat és un element clau per reduir el risc de fracàs i abandonament, i evidencia que les millores no són automàtiques si no hi ha suport específic sostingut.

La composició social dels centres hi pesa molt. **Quan un centre concentra més vulnerabilitat social i més alumnat nouvingut o amb menys exposició al català, és més difícil que la llengua circuli com a llengua comuna entre iguals si no hi ha una política molt forta d'acompanyament.** El seguiment del Pacte contra la segregació escolar mostra millores importants entre 2018/19 i 2024/25, en què els nivells de segregació escolar de l'alumnat estranger s'han reduït un 27,9% a primària i un 22,9% a secundària, però també que la distribució de l'alumnat continua sent prou desequilibrada com per limitar fortament la funció compensadora del sistema (Síndic de Greuges de Catalunya, 2025). En aquestes condicions, el sistema continua funcionant amb una desigualtat estructural que també és lingüística.

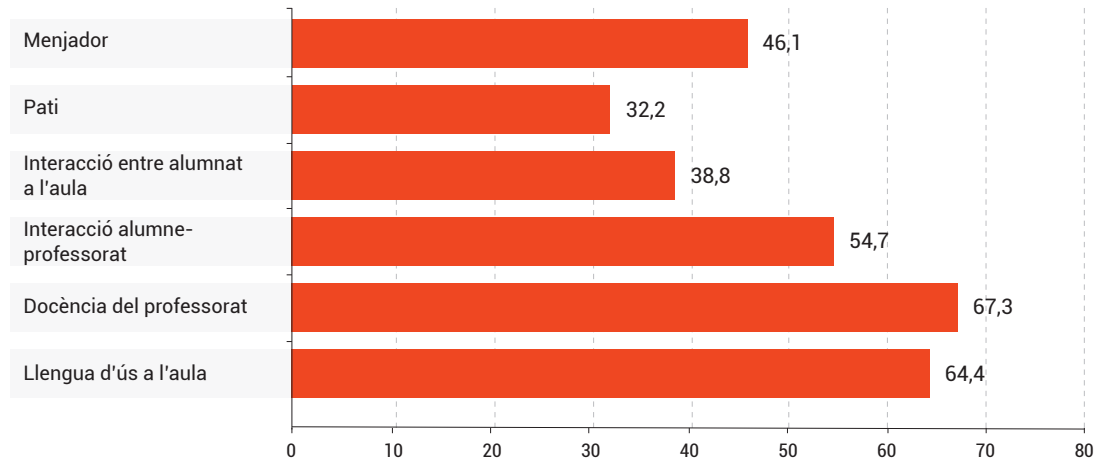
La bretxa es produeix també als espais no lectius. **Pati, menjador, activitats de migdia, extraescolars, colònies, esport i suport educatiu formen part de l'ecosistema on es decideix si el català pot viure com a llengua compartida o no.** Si en aquests espais la seva presència és feble, l'escola ha de lluitar contra una inèrcia molt més forta. Per això, quan es parla de desigualtat lingüística, no s'ha de pensar només en la classe. Cal pensar en quines oportunitats té cada infant o adolescent de trobar, usar i legitimar el català en el conjunt de la seva experiència quotidiana.

Finalment, la bretxa es produeix en els entorns comunitaris i digitals. El català no es pot consolidar com a llengua d'ús si la seva presència és molt feble a les xarxes socials, en l'oci juvenil, en els espais municipals i en els circuits de socialització fora de l'escola. L'informe del Síndic ja advertia que el 20,9% d'infants i adolescents no tenen contacte actiu amb el català fora de l'escola. Aquesta dada obliga a pensar la llengua com un ecosistema. El centre educatiu és fonamental, però si el seu entorn no acompanya, la seva capacitat de compensació es redueix molt.

Això vol dir que, per a molts, l'escola no és només important sinó que és gairebé l'única porta d'entrada a una llengua que continua sent socialment i institucionalment rellevant. Si el català no guanya presència en els entorns comunitaris, en els municipis, en les activitats de tarda, en les famílies i a les xarxes socials, la feina de l'escola queda massa sola.

Així, la situació sociolingüística recent obliga a revisar la idea massa estesa que identifica la política lingüística educativa exclusivament amb les hores de classe o amb la llengua vehicular formal. **En el context actual, la qüestió decisiva és com es genera densitat d'ús suficient dins i fora de l'escola perquè el català no perdi posicions com a llengua de socialització.** Aquesta és la pregunta que hauria de guiar les polítiques dels pròxims anys.

Gràfic 2. Usos lingüístics del català i del castellà a l'ESO segons espai i tipus d'interacció a Catalunya, curs 2021-2022 (%)

Font: elaboració pròpia amb dades d'Idescat i del Departament de Política Lingüística, *Enquesta d'usos lingüístics de la població 2023*.

Debat actual sobre el model lingüístic

Els debats actuals sobre el model lingüístic neixen d'una preocupació real. Hi ha qui diu que la conjunció ja no és vàlida perquè no garanteix prou els usos del català. Aquesta crítica encerta una part del diagnòstic. És cert que el model, tal com funciona avui, no està garantint prou usos reals, sobretot a la secundària i als espais no lectius. Això no s'hauria de negar ni minimitzar. Les dades del Síndic són prou clares i no permeten idealitzar la situació.

Ara bé, d'aquí no se'n deriva que la millor resposta sigui abandonar la conjunció, frenar la dessegregació o avançar cap a una doble línia. Aquesta conclusió no queda sostinguda per les dades disponibles. **Des d'un punt de vista demolingüístic, Catalunya no té una base suficientment àmplia de llengua inicial catalana per construir una xarxa extensa de centres majoritàriament catalanoparlants sense processos forts de selecció social i lingüística.** Amb un 29,0% de llengua inicial catalana i un 32,6% de llengua habitual, una doble línia extensa podria protegir millor alguns espais on el català ja és fort, però apareix com una opció més fràgil demogràficament, més segmentadora socialment i menys prometedora per expandir el català com a llengua comuna.

Això és important perquè el debat sobre el model lingüístic no es pot plantejar només en termes d'eficàcia local o de protecció de nínxols. També s'ha de plantejar en termes de sostenibilitat, d'equitat i de cohesió. Separar més podria protegir millor alguns entorns on el català ja és fort, però també faria més probable que es concentrés encara més en uns pocs segments socials. **Des d'una perspectiva de política pública, la pregunta rellevant no és com es protegeixen alguns espais, sinó com es fa créixer la presència i l'ús del català en el conjunt de la societat sense eixamplar desigualtats.**

Per això, la resposta més sòlida no és menys escola comuna, sinó una escola comuna més forta, més exigent i més ben dotada, inserida en un ecosistema també més favorable al català. La conjunció no és suficient per si sola, però continua sent l'arquitectura més compatible amb una llengua comuna compartida i amb una societat menys segmentada per llengua i origen. La pregunta de política pública no és, per tant, com protegim alguns espais més homogenis, sinó com fem créixer el català sense eixamplar desigualtats.

En aquest context, també cal tenir present que el marge d'acció normativa del sistema educatiu no és del tot estable. El Decret 91/2024 va voler reforçar el règim lingüístic del sistema educatiu, el paper dels projectes lingüístics de centre i la coherència d'usos més enllà de l'aula. Tanmateix, la seva trajectòria judicial posterior n'ha debilitat la solidesa i obliga a no confiar tota la resposta a un únic instrument normatiu. Això reforça encara més la necessitat de treballar amb eines de centre, d'entorn i de municipi, i de construir una política lingüística més robusta també fora del perímetre estrictament curricular.

Què pot fer l'escola i què ha de passar fora d'ella

L'escola pot fer molt, però no ho pot fer tot. Pot garantir coneixement formal, pot crear condicions d'ús dins del centre, pot reforçar l'oralitat, pot orientar la relació entre iguals, pot fer del català una llengua d'acollida i de convivència, i pot compensar parcialment les desigualtats d'origen. Però no pot, tota sola, revertir una situació de minorització demogràfica ni substituir la manca de densitat social del català fora del centre.

Per això, el repte actual obliga a pensar alhora dins i fora de l'escola.¹ Dins de l'escola, cal reforçar allò que depèn del sistema educatiu: secundària, oralitat, acollida, espais no lectius, projectes lingüístics de centre, estabilitat dels equips i suport específic als centres d'alta complexitat. Fora de l'escola, cal fer créixer la presència social del català en els entorns on infants i joves viuen, juguen, es relacionen i construeixen referents: activitats no lectives, entorns comunitaris, municipis, famílies, equipaments, xarxes socials i cultura digital.

Això no és un afegit opcional. És una condició de possibilitat. **En un context en què el català té una base demogràfica més feble i uns usos decreixents, incrementar la densitat d'ús dins i fora de l'escola és el mecanisme més important per capgirar la tendència.** Sense aquesta densitat, el sistema educatiu pot continuar ensenyant català, però li costarà molt més fer-lo socialment viable. Amb aquesta densitat, en canvi, la llengua pot recuperar presència sense necessitat de recórrer a solucions segregadores o regressives.

Aquest és un punt fonamental. Si es vol capgirar la situació, cal incrementar la densitat d'ús del català dins i fora de l'escola. No n'hi ha prou amb reforçar la seva presència a la classe si després la llengua desapareix als espais on es construeixen els hàbits reals de socialització. **El català ha de poder ser percebut com una llengua propera, útil, atractiva i compartida. I això demana una acció més àmplia que la purament escolar.**

Aquí els ajuntaments, les entitats, el lleure educatiu, el món esportiu, els equipaments culturals, les famílies i les polítiques de joventut tenen un paper molt important. Si el català guanya presència en aquests espais, l'escola no haurà de fer sola tota la feina compensadora. Si no la guanya, en canvi, l'escola continuarà sent fonamental però massa sola.

La importància dels entorns digitals no és menor. Segons dades presentades pel Govern a partir de l'ESTUDES 2025, l'alumnat de 14 a 18 anys a Catalunya passa de mitjana 4,8 hores diàries a internet per oci entre setmana i 6,7 hores el cap de setmana. Si el català no guanya presència en aquests espais, serà molt difícil que recuperi densitat d'ús entre adolescents i joves.

.....
1. El Decret 91/2024 va expressar amb claredat l'orientació del Govern en matèria de règim lingüístic educatiu i reforçava la idea d'un projecte lingüístic de centre que inclogués també serveis, activitats complementàries i personal no docent. Ara bé, la seva trajectòria judicial posterior obliga a presentar-lo més com a referent d'orientació política i normativa que no pas com a marc jurídic plenament establert. El decret va ser suspès cautelarment el juliol de 2024, parcialment anul·lat pel TSJC el setembre de 2025, i el març de 2026 se'n va ordenar l'execució provisional, mentre el Govern manté el litigi.

Reptes actuals

- **El primer repte és reduir el desencaix cada vegada més gran entre el que l'escola encara aconseguix ensenyar i el que la societat permet practicar.** El català continua tenint una base de coneixement molt forta, però una base d'ús més estreta. Si aquesta distància continua creixent, la llengua s'anirà fent més fràgil.
- **El segon repte és reforçar la secundària.** És en aquest moment quan el grup d'iguals pesa més, quan les influències externes són més fortes i quan la norma d'ús tendeix més clarament cap al castellà. Si no hi ha una política lingüística específica per a l'ESO, el sistema continuarà perdent força just a l'etapa més decisiva.
- **El tercer repte és enfortir el conjunt del centre com a ecosistema lingüístic.** Això afecta no només el professorat, sinó també monitors, educadors, entrenadors, personal d'atenció i tots els referents adults que formen part del dia a dia educatiu. En un context multilingüe i heterogeni, promoure el català com a llengua d'ús requereix formació, eines, consciència i acompanyament.
- **El quart repte és vincular molt més clarament les polítiques de dessegregació amb les polítiques lingüístiques.** La reducció de la segregació no és només una bona notícia en termes d'equitat educativa general. També és una condició perquè el català pugui circular amb més facilitat com a llengua comuna. Reduir la segregació és una condició favorable, i probablement necessària, perquè el català pugui circular amb més facilitat com a llengua comuna, però això només serà efectiu si va acompanyat de recursos, acollida, oralitat i treball lingüístic d'ecosistema.
- **El cinquè repte és fer créixer la presència social del català fora de l'escola.** Aquesta és, probablement, una de les feines més urgents i també més pendents. Sense aquest pas, la política lingüística educativa continuarà fent una feina important, però insuficient.
- **El sisè repte és mantenir el sentit de fons del model de conjunció en un context nou.** La seva aportació històrica va ser evitar la separació per llengua i estendre l'accés al català a sectors molt amplis de la societat. Avui aquest objectiu continua sent vigent, però només es podrà sostenir si el model es reforça amb més política lingüística, més recursos i més treball dins i fora de l'escola.

Propostes d'actuació per al sistema educatiu i les polítiques públiques

Les línies d'actuació següents busquen reforçar la capacitat compensadora de l'escola i fer créixer la densitat d'ús del català dins i fora dels centres. El sistema educatiu continua essent una peça central, però no és autosuficient. En un context de minorització demogràfica i d'ús decreixent, el català necessita més densitat social dins i fora de l'escola. Necessita més presència als espais no lectius, a les activitats de tarda, en els entorns comunitaris, en els municipis, entre les famílies i a les xarxes socials. Sense aquesta densitat, el sistema pot continuar generant coneixement, però li costarà molt més convertir-lo en ús real i compartit.

La bona resposta no és el replegament. No és tancar el català en un espai més petit i socialment més homogeni. La bona resposta és fer-lo créixer allà on avui és més feble i més necessari. És una aposta més exigent, perquè obliga a actuar alhora sobre escola, comunitat i societat. Però és també l'única que permet, al mateix temps, augmentar l'ús del català i construir una societat més cohesionada. Perquè una llengua comuna no es protegeix reduint-la a un recinte més petit. Es protegeix fent-la més accessible, més practicable i més compartida.

Les següents línies d'actuació encaixen amb l'orientació del Pacte Nacional per la Llengua aprovat el 2025, que fixa un full de ruta fins al 2030 i situa l'àmbit educatiu, l'acollida, els municipis, el món laboral i la tecnologia entre els seus eixos prioritaris. Amb tot, la inestabilitat normativa del Decret 91/2024 obliga a no confiar tota la resposta a un únic instrument jurídic i, com es comentava més amunt, i construir una política lingüística més robusta també fora del perímetre estrictament curricular.

1 Reforçar l'acollida lingüística i educativa

En un context de més mobilitat, més incorporació tardana i més diversitat lingüística, l'acollida no pot ser un recurs residual ni una resposta improvisada. Ha de ser una política estructural de sistema i de centre. Això implica reforçar les aules d'acollida i assegurar-ne més cobertura, continuïtat i connexió amb l'aula ordinària; millorar la resposta a la matrícula viva, especialment durant el curs; desplegar plans d'acollida de centre que incloguin també les famílies i facin explícit el paper del català com a llengua de trobada i d'oportunitat perquè puguin acompanyar millor el recorregut dels fills i filles; i connectar l'acollida lingüística amb els Plans Educatius d'Entorn, per evitar que quedi reduïda a una intervenció puntual o exclusivament interna. En centres amb molta incorporació tardana i amb alta concentració d'alumnat nouvingut, no hi ha prou amb les eines actuals. Calen processos d'acollida molt més intensius, sostinguts i ben connectats amb la vida ordinària del centre. El gir demogràfic i l'arribada d'alumnat amb orígens lingüístics molt diversos van ser els factors que van fer emergir nous dispositius com les aules d'acollida i els PEE, i que avui cal actualitzar-los i dotar-los millor.

2 Impulsar un pla específic per a la secundària

La secundària és avui un dels espais amb més necessitat de reforç. És l'etapa en què el grup d'iguals pesa més, en què els usos lingüístics es desplacen amb més facilitat cap al castellà i en què les influències de les xarxes, l'audiovisual i la cultura juvenil tenen més impacte. Per això cal un pla específic per a l'ESO i la postobligatòria que reforci l'acompanyament docent, més temps tutorial, més recursos lingüístics i més suport per treballar la oralitat i la relació entre iguals, i que cuidi especialment les transicions cap al batxillerat, la formació professional i els entorns laborals inicials. Bona part del repte ja no se situa només a l'aula, sinó en els espais on el jovent construeix identitat, pertinença i usos quotidians.

3 Fer de l'oralitat i dels usos reals una prioritat educativa

La principal feblesa actual no és tant la presència formal del català al currículum com la dificultat de convertir-lo en llengua practicada, segura i compartida. Això obliga a reforçar el paper de l'oralitat en l'ensenyament de la llengua, donar més pes a la conversa, al debat, a l'argumentació i als registres col·loquials, i trencar la vinculació massa exclusiva del català amb els usos acadèmics i institucionals. Això vol dir impulsar activitats orals més vinculades als interessos juvenils, com tallers de doblatge, rap, glosa, teatre o creació audiovisual; dinamitzar patis i espais lúdics amb jocs, llibres, música i activitats en català; i oferir recursos que ajudin els centres a fer de la llengua una eina d'ús real i no només de correcció formal. Cal facilitar el pas del coneixement acadèmic del català a la col·loquialització i a l'ús interpersonal en contextos significatius per a l'alumnat.

4 Aprofundir les polítiques de dessegregació escolar

La dessegregació és una condició estructural perquè el català pugui vehicular-se com a llengua comuna i perquè l'escola mantingui la seva funció compensadora. Quan la concentració de vulnerabilitat i de segregació lingüística i social és massa alta, disminueixen les oportunitats de contacte quotidià amb el català i es debilita la possibilitat que la llengua circuli entre iguals. Per això, la política lingüística educativa ha

d'anar de bracet amb polítiques actives de prevenció de la segregació escolar, amb mecanismes de reserva de places, amb una millor gestió de la matrícula viva, amb criteris municipals de distribució equilibrada i amb una corresponsabilitat real entre xarxes. La reducció recent de la segregació és una bona notícia, però no suficient. Cal consolidar i reforçar les mesures que permetin distribuir millor l'alumnat, reduir la concentració de vulnerabilitat i evitar que uns centres quedin sistemàticament més exposats que uns altres a la pèrdua d'ús del català.

5 Fer créixer la presència del català en els espais no lectius escolars

L'ús i l'aprenentatge lingüístic no es produeixen només a l'aula. També es juguen als passadissos, al menjador, a la consergeria, a les activitats extraescolars i en la interacció amb el personal d'administració i de monitoratge. Per això, el projecte lingüístic de centre ha de deixar de ser només un document formal i esdevenir una eina real de coordinació del conjunt de temps, espais i professionals educatius. Això implica incorporar menjador, extraescolars, temps de migdia i personal no docent dins de l'ecosistema lingüístic del centre; establir criteris compartits d'actuació i seguiment; i reforçar la coherència entre la llengua d'aula i la llengua de relació en els espais quotidians del centre. També vol dir incorporar progressivament requisits lingüístics, criteris de contractació, formació i acompanyament per al personal que treballa en entorns educatius i de lleure vinculats als centres. Parlar en català als infants i joves en aquests espais és una tasca d'equitat, perquè per a molts és una de les poques vies de contacte real amb la llengua.

6 Construir una política comunitària i municipal del català

L'escola sola no pot compensar una pèrdua de densitat social del català fora dels centres. Per això, cal una política de proximitat que connecti educació, lleure, joventut, esport, cultura i cohesió social. Això implica promoure plans locals o municipals d'impuls del català; alinear l'actuació de centres, ajuntaments, biblioteques, equipaments culturals, serveis educatius, entitats de lleure i esportives; garantir que els espais d'infància, adolescència, món associatiu i esportiu siguin també espais de contacte real amb la llengua; i aprofitar marcs com els Plans Educatius d'Entorn o Educació 360 per ampliar l'exposició i els usos del català més enllà de l'horari lectiu.

7 Dotar el sistema de més recursos, més formació i millor governança

Cap de les prioritats anteriors no serà viable si no es tradueix en recursos, suport institucional i capacitat de seguiment. Això vol dir augmentar els recursos als centres, especialment als d'alta complexitat; reforçar la xarxa LIC; millorar la formació del professorat i del personal educatiu en didàctica de la immersió, gestió del multilingüisme i assertivitat lingüística; oferir acompanyament als equips per desplegar els projectes lingüístics de centre; i avançar cap a una governança amb dades sobre usos, entorns i resultats, i no només sobre competències. El Pacte Nacional per la Llengua preveu mesures molt concretes en aquesta direcció, com l'increment del nombre d'aules d'acollida, el reforç dels plans educatius d'entorn, l'ampliació dels tallers d'usos lingüístics a tots els centres i la millora de la formació del personal docent. És important reforçar la governança amb dades. Catalunya necessita avançar cap a un quadre públic d'indicadors d'ús lingüístic i equitat, desplegat de manera progressiva i amb finalitat de millora. Sense aquesta mirada, el debat continuarà sent massa intuïtiu i massa poc orientat a la millora real.

Bibliografia

- AGÈNCIA D'AVALUACIÓ I PROSPECTIVA DE L'EDUCACIÓ. (2025). *L'avaluació de final d'etapa a quart d'ESO 2025* (Quadern d'avaluació 67). Departament d'Educació i Formació Professional, Generalitat de Catalunya. <https://repositori.educacio.gencat.cat/handle/20.500.12694/7382#page=1>
- AGÈNCIA D'AVALUACIÓ I PROSPECTIVA DE L'EDUCACIÓ. (2025). *L'avaluació de l'expressió oral a quart d'ESO 2025* (Quadern d'avaluació 69). Departament d'Educació i Formació Professional, Generalitat de Catalunya. https://repositori.educacio.gencat.cat/bitstream/handle/20.500.12694/7391/quadern_avaluacio_69.pdf?sequence=1
- CAMINAL, R., CAPPELLARI, L., i DI PAOLO, A. (2021). *Language-in-education, language skills and the inter-generational transmission of language in a bilingual society*. *Labour Economics*, 70, 101975. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2021.101975>
- CONSORCI PER A LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA. (2026). *Impulsar el català des dels municipis: 40 propostes per a l'acció*. https://www.cpnl.cat/media/upload/arxiu/comunicacio/ImpulsarCat_Ajuntaments_40propostes.pdf
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (2024). *Decret 91/2024, de 14 de maig, del règim lingüístic del sistema educatiu no universitari*. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*. <https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=977897>
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (2025, 20 de maig). *El Govern aprova el Pacte Nacional per la Llengua, amb full de ruta fins al 2030 i pressupost històric per al 2025*. Govern.cat. <https://govern.cat/salaprensa/notes-premsa/709150/govern-aprova-pacte-nacional-llengua-full-ruta-fins-2030-pressupost-historic-al-2025>
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (2026). *Enquesta sobre l'ús de drogues a l'ensenyament secundari a Espanya (ESTUDES)*. <https://drogues.gencat.cat/ca/professionals/observatori/indicadors-epidemiologics/enquestes-poblacionals/>
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (2026). *Guia per a l'elaboració de plans locals d'impuls al català*. https://govern.cat/govern/docs/2026/02/20/14/51/ImpulsarCat_Ajuntaments_Guia.pdf
- IDESCAT i DEPARTAMENT DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA. (2025). *Enquesta d'usos lingüístics de la població 2023*. <https://www.idescat.cat/pub/?id=eulp>
- SENAR, F., AMADÓ, A., JANÉS, J., i HUGUET, Á. (2025). *Language development among immigrant students in Catalonia: A two-wave design study of written and oral competences in a multilingual educational context*. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. <https://recerca.udg.edu/ca/publicacions/language-development-among-immigrant-students-in-catalonia-a-two-/>
- SÍNDIC DE GREUGES DE CATALUNYA. (2022). *Drets i usos lingüístics dels infants i adolescents a Catalunya: L'escola com a garant de la igualtat d'oportunitats*. https://www.sindic.cat/site/unitFiles/8512/Informe%20drets%20i%20usos%20linguistics_cat_ok.pdf
- SÍNDIC DE GREUGES DE CATALUNYA. (2025). *Pacte contra la segregació escolar: Informe de seguiment, juny de 2025*. https://www.sindic.cat/site/unitFiles/10785/Informe%20pacte%20segregacio_juny2025_cat_ok.pdf

 equitat.org
educació · recerca · acció